

УДК. 631.15

DOI: 10.31673/2415-8089.2022.033539

Зеліско І.М., д.е.н., проф.,
Скоробогата В.В., магістр
Державного університету телекомунікацій

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті представлено міжнародні рейтинги, які оцінюють інноваційну діяльність та інноваційну спроможність країн світу та позиції, які займає Україна. Розглянуто стан інноваційної діяльності та інноваційної активності вітчизняних підприємств та рівень інноваційності національної економіки. Презентовано теоретичні аспекти інновацій та інноваційної діяльності та їх роль у суспільному відтворенні. Обґрунтовано глобалізаційні детермінанти активізації інноваційної діяльності телекомунікаційних підприємств.

Ключові слова: глобалізація, телекомунікаційні підприємства, інновації, інноваційна діяльність, інноваційний розвиток, інноваційний потенціал, суспільне відтворення, конкурентоспроможність.

Постановка проблеми. Функціонування національної економіки супроводжується науково-технічним та інтелектуальним поступом за часів четвертої промислової революції, яка характеризується завершувальною стадією впровадження інформаційно-комунікаційних технологій та входить в еру освоєння нових, проривних сучасних технологій.

Характерними для телекомунікаційного ринку є значні трансформаційні процеси та інтелектуалізація системи суспільного відтворення, які потребують адекватного реагування щодо корегування методів управління, прийняття відповідних стратегічних рішень. Інноваційна діяльність та інноваційний потенціал вітчизняних телекомунікаційних підприємств - важливі складові формування їх конкурентоспроможності. Тому, за умов поглиблення глобалізації та постійного загострення конкурентної боротьби, фундаментом конкурентоспроможної діяльності телекомунікаційних підприємств є інновації, які уможливають їх інноваційну активність та підвищують рівень конкурентоспроможності вітчизняної галузі телекомунікацій. Важливого значення набуває проблематика глобалізаційних детермінантів інноваційного розвитку телекомунікаційних підприємств у сучасній парадигмі трансформації світової економіки.

Метою статті є виявлення стану інноваційного розвитку національної економіки, особливостей інноваційної діяльності в галузі телекомунікацій та розробка пріоритетних напрямів активізації інноваційної діяльності телекомунікаційних підприємств за умов глобалізаційної трансформації економіки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Заслужують на особливу увагу фундаментальні дослідження іноземних вчених Й. Шумпетера, П. Друкера та інших щодо теорії інновацій та інноваційного розвитку суспільства. Проблематика інноваційної діяльності підприємств та їх інноваційного розвитку стала предметом багатьох наукових досліджень для вітчизняних вчених: В. Базилевич, В. Геєць, О. Галич, Т. Гринько, О. Гудзь, В. Вострякова, О. Немчин та О. Бутнік-Сіверський, П. Стецюк, О. Череп та інші.

Проте, динамічні зміни глобальної економіки зумовлюють постійні суспільні трансформації, які впливають на аспекти інноваційної діяльності та засади інноваційного розвитку галузі телекомунікацій. Тому актуальними залишаються питання глобалізаційних детермінантів інноваційної діяльності телекомунікаційних підприємств в контексті інтелектуалізації виробничих процесів в галузях національної економіки .

Виклад основного матеріалу. Україна представлена у міжнародних рейтингах, які оцінюють інноваційну діяльність та інноваційну спроможність країн світу. Найбільш авторитетними є наступні рейтинги: Глобальний індекс інновацій (Global Innovation Index), Індекс інноваційного розвитку агентства Bloomberg (Bloomberg Innovation Index), Глобальний індекс конкурентоспроможності (Global Competitiveness Index), Інноваційний індекс Європейського інноваційного табло (Innovation Union Scoreboard), Глобальний індекс конкурентоспроможності талантів (Global Talent Competitiveness Index), Оцінка готовності до майбутнього виробництва (Readiness for the Future of Production Assessment).

У 2020 р. за Глобальним індексом інновацій Україна зайняла 45 місце (табл.1).

Таблиця 1

Показники глобальних індексів інноваційного розвитку економіки України

Назва показника	Роки					
	2015	2016	2017	2018	2019	2020
ГІІ Глобальний індекс інновацій (Global Innovation Index)	64	56	50	43	47	45
ІАБ Індекс інновацій Агентства Блумберг (Bloomberg Innovation Index)	33	41	42	46	53	56
ГІКТ Глобальний індекс конкурентоспроможності талантів (Global Talent Competitiveness Index)	66	66	69	61	63	66
ЄІТ Європейське інноваційне табло (European Innovation Scoreboard).	35	35	35	33	36	36

Рейтинг України та позиції, які вона займає презентують відсутність активної політики та проривів у підтримці інноваційної діяльності як державою, так і бізнесом. Основою української інноваційної конкурентоспроможності є людський капітал, вища освіта, а також знання й результати наукових досліджень. Однак слабкість функціонування державних інституцій, несприятливе середовище для ведення інноваційного бізнесу та складність фінансового забезпечення діяльності гальмують розвиток підприємницької діяльності, ускладнюють процеси комерціалізації інноваційної діяльності та їх впливу на зростання суспільного виробництва. Така тенденція має негативний прояв для України щодо її рейтингу, яка залишається у складі тих країн, що мають доходи нижче середнього [1,2,3].

Наявність та впровадженням інновацій уможливають інтелектуалізацію виробничих процесів. Це підтверджують дослідження Й. Шумпетера, в яких зосереджується увага на результатах підприємницької діяльності, як нової науково - організаційної комбінації виробничих чинників [4, с. 17]. Інновації, як джерело економічного прогресу презентує П. Друкер та зазначає, що інновації – це особливий інструмент підприємців, засіб за допомогою якого вони мають шанс створити новий вид бізнесу чи послуг [5, с.156].

Цієї ж думки дотримуються вітчизняні вчені О. Немчин та О. Бутнік-Сіверський, які трактують інновацію як використання нових ідей, науково-технічних розробок та будь-яких нових творчих досягнень із метою отримання більш значущих, ефективних і корисних результатів в інтересах людини й суспільства в цілому [6, с. 33].

З точки зору якісних властивостей, інноваційний розвиток представлено складним процесом створення та впровадження інновацій з метою якісних змін об'єкта управління й отримання економічного, науково-технічного, соціального, екологічного чи будь-якого

іншого виду ефекту, який пов'язаний з необхідною умовою виживання і розвитку підприємств у довгостроковій перспективі [7].

Щодо інноваційного потенціалу підприємства, то В. Ю. Вострякова характеризує його в контексті поєднання ресурсів, можливостей та компетенцій в інноваційній діяльності [8, с. 64]. Він створює той діапазон можливостей, які доступні для застосування підприємством ісрозробки (або придбання) та здійснення інноваційної діяльності, спрямованої на суттєве поліпшення усіх аспектів господарської діяльності. На думку Т. Гринько «...інноваційна активність підприємства - це специфічна оцінка інтенсивності інноваційної діяльності підприємства як основного фактора його розвитку та нагромадження абсолютних конкурентних переваг» [9].

У 2010-2020 рр. обсяг витрат на інновації в Україні скоротився до 534 млн дол. США, тобто майже на 50%. При цьому в 2016-2017 рр. відбулося зростання інноваційних витрат до 909 млн дол. США із подальшим зменшенням до 343 млн дол. США. За останні 10 років частка інноваційно активних підприємств у загальній кількості промислових підприємств коливається від 13,8% до 18,9%, зокрема у 2020 р. - 16,8%. Найвищим показник був у 2016 р. – 18,9%. При цьому частка реалізованої інноваційної продукції промислових підприємств в загальному її обсязі залишалася дуже малою і за останні п'ять років не перевищувала 2%.

Кількість впроваджених інноваційних видів продукції протягом 2010-2020 років варіюється в межах 2-4 тис. У 2020 р. їх кількість зросла в порівнянні з 2019 р. на 90% – до 4066, проте не досягла найвищого значення, яке було у 2016 р. - 4139 [10].

Цілком логічним є виокремлення наступних глобалізаційних детермінант активізації інноваційної діяльності телекомунікаційних підприємств: удосконалення інституційного середовища, спрощення системи підприємництва та поживавленню інноваційних процесів; запровадження програм державної підтримки та впровадження ринкових інструментів реалізації інноваційних ідей; податкове стимулювання інноваційної діяльності; поширення науково-технічних програм, що передбачають інтеграцію та співпрацю освіти, науки та бізнесу; налагодження партнерської колаборації з країнами-лідерами інноваційного розвитку; покращення якості стратегічного партнерства і співпраці із міжнародними організаціями в галузі телекомунікацій; поживавлення публічно-приватного партнерства в сфері інноваційного розвитку підприємств та галузей; формування об'єктів інноваційної інфраструктури - державних, регіональних та галузевих інноваційних фондів, індустріальних парків, бізнес-інкубаторів, технопарків; державний захист та підтримка інвесторів інноваційних процесів.

Висновки. Інноваційна активність телекомунікаційних підприємств є вимогою сьогодення та об'єктивним еволюційним процесом, що має на меті винахід, продукування та реалізацію нових ідей та технологій, випуск інноваційної продукції та надання широкого спектру якісно нових високотехнологічних телекомунікаційних послуг, що відповідають потребам ринку та забезпечують високий рівень конкурентоспроможності телекомунікаційної галузі.

Глобальний конкурентний простір, в якому функціонують телекомунікаційні підприємства характеризується швидкими темпами технічних та технологічних трансформацій на основі науково-технічного прогресу та технологічних змін. За таких умов, важливого значення набуває інноваційна активність телекомунікаційних підприємств через призму зростання рівня конкурентоспроможності з урахуванням існуючих викликів та загроз глобального ринку телекомунікацій.

Глобалізаційні детермінанти інноваційної діяльності телекомунікаційних підприємств передбачають зростання їх інноваційної активності та інноваційного потенціалу галузі, що позитивно впливатиме на інноваційний поступ національної економіки та покращить позиції України в міжнародних рейтингах інноваційного розвитку економіки.

Список використаної літератури

1. Global Innovation Index 2021. Global Innovation Index. URL:<https://www.globalinnovationindex.org/analysis-indicator>.
2. The Bloomberg innovation index. Bloomberg 2022. URL:<https://worldpopulationreview.com/country-rankings/most-innovative-countries>
3. European Innovation Scoreboard 2021. Most Innovative Countries. URL:<https://ec.europa.eu/docsroom/documents/45940>
4. Шумпетер Й. Теория экономического развития. М.: Прогресс, 1982. 455 с.
5. Друкер П. Задачи менеджмента в XXI веке [пер. с англ.]. Москва: Издательский дом «Вильямс», 2000. 272 с.
6. Немчин О.Ф., Бутнік-Сіверський О.Б. Сучасний стан інноваційного розвитку України. *Інтелектуальна власність*. 2003. № 1. С. 32–39.
7. Зеліско І.М., Халімон Т.М., Ху Сунцзе Парадигма інноваційної активності телекомунікаційних підприємств. *Інфраструктура ринку*. 2022. № 68. URL:<http://www.market-infr.od.ua/uk/68-2022>.
8. Вострякова В.Ю. Динамічна модель інноваційного потенціалу підприємства. *Вісник ОНУ ім. І.І. Мечникова*. 2015. т. 20, вип. 2/2. С. 61–65.
9. Гринько Т. В. Сутність, складові та особливості категорії «інноваційна активність підприємства». *Інвестиції: практика та досвід*. 2010. №8. С.30–32.
10. Григоренко Ю. Частка інноваційної продукції в Україні не перевищує 2%. URL:<https://gmk.center/ua/infographic/chastka-innovacijnoi-produkcii-v-ukraini-ne-perevishhuie-2/>.

REFERENCES

1. Global Innovation Index (2021). Global Innovation Index Retrieved from: <https://www.globalinnovationindex.org/analysis-indicator> (Accessed 12 October 2022).
2. The Bloomberg innovation index (2022). Bloomberg 2022. Retrieved from: <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/most-innovative-countries> (Accessed 15 October 2022).
3. European Innovation Scoreboard, (2021). Most Innovative Countries: Retrieved from: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/45940> (Accessed 15 October 2022).
4. Shumpeter, Y. (1982). Teorija jekonomicheskogo razvitija [The theory of economic development], Progress, Moscow, Russia.
5. Druker, P. (2000). Zadachi menedzhmenta v XXI veke [Challenges of management in the 21st century]. Izdatelskiy dom «Vilyams», Moscow, Russia.
6. Nemchyn, O., Butnik-Siverskyi, O. (2003). Suchasnyi stan innovatsiinoho rozvytku Ukrainy [The current state of innovative development of Ukraine] *Intelektualna vlasnist*, (1), 32–39.
7. Zelisko, I.M., Khalimon, T.M., Hu, Songjie (2022). Paradyhma innovatsiinoi aktyvnosti telekomunikatsiinykh pidprijemstv [Paradigm of innovative activity telecommunications enterprises]. *Infrastruktura rynku*, (68). Retrieved from: <http://www.market-infr.od.ua/uk/68-2022>.(Accessed 1 November 2022).
8. Vostryakova V.Y. (2015). Dynamichna model innovatsiinoho potentsialu pidprijemstva [Dynamic model of innovative potential of the enterprise]. *Visnyk ONU im. I.I. Mechnykova*, t. 20, vyp. 2/2., pp. 61–65.
9. Ghrynjko T.V. (2010). Sutnist, skladovi ta osoblyvosti katehorii «innovatsiina aktyvnist pidprijemstva» [The essence, components and features of the category "innovative activity of the enterprise]. *Investyciji: praktyka ta dosvid*. №8. pp. 30-32.
10. Hryhorenko Yu. (2022). Chastka innovatsiynoyi produktsiyi v Ukrayini ne perevyschuye 2% [The share of innovative products in Ukraine does not exceed 2%]. Retrieved from: <https://gmk.center/ua/infographic/chastka-innovacijnoi-produkcii-v-ukraini-ne-perevishhuie-2/>(Accessed 10 October 2022).

ZELISKO INNA, SKOROBOGATA VICTORIA. GLOBALIZATION DETERMINANTS OF TELECOMMUNICATIONS ENTERPRISES INNOVATIVE ACTIVITIES. *The article presents international ratings that evaluate the innovative activity and innovative capacity of the countries of the world and the positions occupied by Ukraine. Our country is represented in international rankings that evaluate the innovative activity and innovative capacity of the countries of the world. The following ratings are the most authoritative: Global Innovation Index, Bloomberg Innovation Index, Global Competitiveness Index, Innovation Union Scoreboard, Global Talent Competitiveness Index (Global Talent Competitiveness Index), Readiness for the Future of Production Assessment. In 2020, according to the Global Innovation Index, Ukraine took 45th place.*

The state of innovative activity and innovative activity of domestic enterprises and the level of innovativeness of the national economy are considered. The theoretical aspects of innovation and innovative activity and their role in social reproduction are presented.

Globalization determinants of the activation of telecommunications enterprises innovative activities are substantiated: improvement of the institutional environment, simplification of the entrepreneurship system and revitalization of innovation processes; introduction of state support programs and implementation of market tools for the implementation of innovative ideas; tax incentives for innovative activities; dissemination of scientific and technical programs involving the integration and cooperation of education, science and business; establishment of partnership collaboration with countries-leaders of innovative development; improving the quality of strategic partnership and cooperation with international organizations in the field of telecommunications; revitalization of public-private partnership in the field of innovative development of enterprises and industries; formation of innovative infrastructure facilities - state, regional and industry innovation funds, industrial parks, business incubators, technology parks; state protection and support of investors of innovative processes.

Globalization determinants of innovative activity of telecommunications enterprises predict the growth of their innovative activity and innovative potential of the industry, which will positively affect the innovative progress of the national economy and improve Ukraine's position in international ratings of innovative economic development.

Key words: *globalization, telecommunications enterprises, innovations, innovative activity, innovative development, innovative potential, social reproduction, competitiveness.*